

Opasna skladišta: rastući humanitarni problem sve starijih i loše održanih lokaliteta za skladištenje municije

Informacije pripremio Biro za političko-vojna pitanja Stejt Departmenta SAD-a,
Ljeto 2010. godine

Humanitarni kontekst

Građani Sjedinjenih Država i demokratska vlada koja ih predstavlja žele svijet u kojem su ljudi slobodni živjeti u sigurnosti, miru i izobilju. Zbog toga američka vlada finansira najveći Program za uništenje konvencionalnog oružja na svijetu. Ovaj je program od 1993. godine uložio preko 1,7 milijardi dolara u uništenje konvencionalnog naoružanja širom svijeta, uključujući i čišćenje i uništavanje mina i eksploziva zaostalih od rata u skoro 50 država, kao i uništavanje viškova ostarjelog oružja i municije u vojnim skladištima raznih država. Sjedinjene Države vjeruju da se, ako se drugim državama pomogne kod bezbjednog uništavanja viškova te zastarjelog oružja i municije, smanjuje vjerovatnoća da će ti materijali pasti u ruke kriminalaca, terorista i ilegalnih trgovaca oružjem i biti upotrebljeni za kriminal i oružane sukobe. *Nadalje, ispravno uništenje ove zastarjele i loše obezbijedene municije će smanjiti broj nenamjernih eksplozija zaliha koje mogu raniti nedužne ljude koji žive u blizini vojnih skladišta.*

Posvećenost Sjedinjenih Država da pomognu drugim državama kod uništavanja rizičnog oružja i municije je stvarna, i o njoj svjedoče dosadašnja novčana izdvajanja i aktivnosti. Mnoge druge vlade i odgovorne nevladine organizacije dijele zabrinutost Sjedinjenih Država. Ured za uklanjanje i smanjenje količine oružja Biroa za političko-vojna pitanja Stejt Departmenta Sjedinjenih Država (www.state.gov/t/pm/wra) tijesno saraduje sa drugim vladama, međunarodnim organizacijama i nevladinim organizacijama na zaštiti života muškaraca, žena i djece od rizičnog oružja i municije. Iznad svega, vlada Sjedinjenih Država i njeni građani stoje rame uz rame sa svjetskom zajednicom u svojoj težnji za opštim mirom i sigurnosti.

Bugarska: Policajci čuvaju stražu nakon eksplozije u jednom vojnom skladištu municije u blizini bugarskog glavnog grada Sofije, u četvrtak, 3. jula 2008. godine. Serija snažnih eksplozija u skladištu municije u blizini Sofije oštetila je građevine i uzrokovala zatvaranje glavnog aerodroma u zemlji. Eksplozija se dogodila u blizini sela Chelopechene u 6:30 ujutru, a čula se u cijelom glavnom gradu. [© AP Image]

Nova opasnost se pojavljuje u periodu poslije hladnog rata

Dana 29. aprila 2009. godine, serija eksplozija u području Mbagala glavnog grada Tanzanije Dar es Salaama usmrtila je 26 osoba, ranila još stotine drugih i uništila 7.000 kuća. Kao što ovaj i drugi incidenti pokazuju, loše održavano, nepropisno skladišteno ili neadekvatno čuvano konvencionalno oružje i municija predstavljaju značajnu humanitarnu opasnost, sličnu bolje poznatoj opasnosti od nagaznih mina i drugih ostataka ratnih eksploziva ostavljenih na terenu poslije ratnih sukoba.

Od 1990-tih godina dolazi do sve većih katastrofalnih eksplozija u skladištima oružja širom svijeta. Učestalost ovakvih nesreća se povećava kako se stanovništvo gradova sve više širi iz urbanih centara prema skladištima koja su nekad bila izolovana. Ured za uklanjanje i smanjenje količine oružja i Agencija za smanjenje opasnosti po odbranu su i dalje posvećene davanju pomoći za borbu protiv ovog problema.

Od 2001. godine, Sjedinjene Države su postale partneri sa više od 30 država radi promovisanja bezbjednog uklanjanja viškova oružja i zastarjelog oružja i municije, uključujući i 1,4 miliona komada pješačkog i lakog naoružanja, više od 80.000 tona municije i skoro 32.000 pokretnih protivvazdušnih odbrambenih sistema (MANPADS). Pored toga, američki stručnjaci rade sa inostranim partnerima na unapređenju prakse rukovanja zalihama. Gdje god je to bilo potrebno, PM/WRA su rasporedile svoje snage za brzu reakciju da bi pomogle partnerskim državama da umanje rizik od potencijalno opasnih skladišta, te da bezbjedno uklone i unište materijale nakon nesreća u takvim objektima.

Učestalost ovakvih nesreća se povećava kako se stanovništvo gradova širi iz urbanih centara prema skladištima koja su nekad bila izolovana. Stručnjaci navode da se od 1995. godine zna za 218 nesreća u opasnim skladištima, koje su uzrokovale više od 4.700 pogibija i skoro 5.700 ranjavanja. Kako municija i dalje stari, dolaziće do novih tragedija osim ukoliko ne dođe do šire spoznaje i rješavanja ovog problema. Kao što se vidi iz hronolgije navedene u nastavku, humanitarne posljedice ovih "opasnih skladišta" su široko rasprostranjene i postaju sve teže. U daljem tekstu se navode neki od primjera ovakvih nesreća.

Hronologija: primjeri većih nesreća u skladištima oružja

2009. godina

10. juli, Uzbekistan. Eksplozija u vojnom skladištu u Kaganu, jugoistočno od Bukhare, usmrtila je najmanje tri osobe i ranila 21, navodi se u izvještajima vlade.

3. juli, Bugarska. Serija eksplozija u skladištu municije Chelopchene u glavnom gradu Sofiji uzrokovala je evakuaciju stanovništa u prečniku od 3,7 milja (šest kilometara). Tone municije i eksploziva su smjesta eksplodirale. Dodatne tone su bile uništene u požaru, što je izazvalo dodatnu opasnost za okolnu zajednicu. Sjedinjene Države su odmah ponudile pomoć za rješavanje ovog opasnog skladišta eksploziva, što je Bugarska prihvatila.

15. mart, Albanija. Serija snažnih eksplozija u jednom skladištu municije albanske vlade u selu Gërdec, sjeverozapadno od glavnog grada Tirane, usmrtila je 27 osoba i ranila više od 300. Eksplozija je znatno oštetila 400 kuća i druge civilne objekte u krugu od 1,5 milje (2,5 kilometara), i uzrokovala evakuaciju 4.000 obližnjih stanovnika. Uzroci eksplozije su bili stara, nestabilna municija i, kako se izvještava, nepropisno skladištenje i nebezbedno rukovanje municijom u skladištu koje je služilo kao objekat za demilitarizaciju. Američka ambasada, Stejt Department SAD-a i Ministarstvo odbrane SAD-a odmah su obezbijedili pomoć. Nakon toga je Ured za uklanjanje i smanjivanje količine oružja dao 2 miliona dolara albanskim vlastima za temeljno i sigurno čišćenje izuzetno opasnih neeksploziranih materijala koji su zagadili tu lokaciju i okolna područja.

2008. godina

10. juli, Uzbekistan. Eksplozija u vojnom skladištu u Kaganu, jugoistočno od Bukhare, usmrtila je najmanje tri osobe i ranila 21, navodi se u izvještajima vlade.

3. juli, Bugarska. Serija eksplozija u skladištu municije Chelopchene u glavnom gradu Sofiji uzrokovala je evakuaciju stanovništa u prečniku od 3,7 milja (šest kilometara). Tone municije i eksploziva su smjesta eksplodirale. Dodatne tone su bile uništene u požaru, što je izazvalo dodatnu opasnost za okolnu zajednicu. Sjedinjene Države su odmah ponudile pomoć za rješavanje ovog opasnog skladišta eksploziva, što je Bugarska prihvatila.

15. mart, Albanija. Serija snažnih eksplozija u jednom skladištu municije albanske vlade u selu Gërdec, sjeverozapadno od glavnog grada Tirane, usmrtila je 27 osoba i ranila više od 300. Eksplozija je znatno oštetila 400 kuća i druge civilne objekte u krugu od 1,5 milje (2,5 kilometara), i uzrokovala evakuaciju 4.000 obližnjih stanovnika. Uzroci eksplozije su bili stara, nestabilna municija i, kako se izvještava, nepropisno skladištenje i nebezbedno rukovanje municijom u skladištu koje je služilo kao objekat za demilitarizaciju. Američka ambasada, Stejt Department SAD-a i Ministarstvo odbrane SAD-a odmah su obezbijedili pomoć. Nakon toga je Ured za uklanjanje i smanjivanje količine oružja dao 2 miliona dolara albanskim vlastima za temeljno i sigurno čišćenje izuzetno opasnih neeksploziranih materijala koji su zagadili tu lokaciju i okolna područja.

2007. godina

29. decembar, Kolumbija. Serija eksplozija u vojnoj bazi u Medellinu usmrtila je dvoje ljudi, ranila sedam i primorala obližnje civilno stanovništvo da bježi. Prva eksplozija je, kako se izvještava, izazvana granatom koja je detonirala u skladištu.

Fotografija skladišta municije Gerdec nakon eksplozije. [Fotografija dobijena ljubaznošću Richarda Kida, bivšeg direktora PM/WRA]

Novembar, Mozambik. Tri osobe su poginule u Beiri od komada neeksplozivnog vojnog materijala kojeg su pronašle, a koji je izbačen eksplozijom u skladištu 2002. godine.

26. juli, Sirija. U eksploziji u skladištu municije u okviru vojnog kompleksa udaljenog otprilike šest milja sjeverno od Alepa poginulo je 15 vojnika i ranjeno 50.

17. juni, Demokratska Republika Kongo. Skladište municije kongoanske armije u blizini Mbandaka u pokrajini Equateur uništeno je u eksploziji koja je usmrtila tri a ranila 52 osobe.

7. april, Sudan. Međunarodni aerodrom u Kartumu je privremeno zatvoren zbog eksplozije u susjednom skladištu municije. Na svu sreću, kako je izviješteno, nije bilo žrtava.

22. mart, Mozambik. U eksploziji u skladištu municije Malhazine u gusto naseljenom naselju udaljenom 6,2 milje (10 kilometara) od centra glavnog grada Maputa usmrćeno je više od 100 ljudi a ranjeno još 500. Neeksplozivni vojni materijal nastavio je da ranjava ljude još nekoliko dana nakon toga. Vruće vrijeme i nehat navode sa kao uzrok. Skladište je 1984. godine izgradio Sovjetski Savez, i bilo je napunjeno zastarjelim oružjem i municijom iz sovjetske ere. Prije toga je došlo do još jedne eksplozije u januaru u kojoj je bilo ranjenih.

2006. godina

19. oktobar, Srbija. Od eksplozije u skladištu municije ranjeno je oko 20 ljudi u obližnjem gradu Paraćinu, kao i susjednim gradovima Čupriji i Jagodini. Ujedinjeno Kraljevstvo i Program za razvoj Ujedinjenih nacija (UNDP) obezbijedili su pomoć.

23. mart, Avganistan. Požar u dijelu skladišta za zaplijenjeno oružje i municiju u Jabal Saraju, sjeveroistočno od Kabula izazvao je eksploziju koja je usmrtila dva civila Avganistanca i ranila više od 60 osoba, uključujući i 18 vojnika avganistanske armije. Kasnije je tim za uklanjanje vojnog materijala finansiran od strane Ureda za uklanjanje i smanjivanje količine oružja očistio lokalitet.

2005. godina

1. oktobar, Rusija. Požar u skladištu municije ruske pacifičke flote na poluostrvu Kamčatka uzrokovao je evakuaciju pet lokalnih gradova. Iako su naknadne eksplozije u skladištu raspršile vojni material u krugu od pet milja (osam kilometara), nije bilo izvještaja o žrtvama.

2. maj, Avganistan. Ilegalna municija nagomilana od strane komandanta lokanih paravojnih snaga eksplodirala je u Bajgahu sjeverno od Kabula, i usmrtila 28 osoba, ranila 13 te do temelja porušila 25 kuća u selu.

2004. godina

6. maj, Ukrajina. Željeznički vagoni napunjeni municijom eksplodirali su u skladištu u blizini Melitopola u ukrajinskom regionu Zaporozhye. Pet osoba je poginulo, više od 300 je ranjeno a više od 5.000 ljudi koji žive u krugu od 9,3 milje (15 kilometara) od nesreće bili su primorani na evakuaciju. Više od 300 zgrada je uništeno, a izviješteno je da je šest sela u krugu od 25 milja (40 kilometara) oko skladišta, Novobohdanovka, Vorozhdeniye, Privolnoye, Spaskoye i Oriovo, ili potpuno ili djelomično uništeno u ovoj nesreći.

19. februar, Indija. U eksploziji u skladištu municije u Amritsaru u Indiji poginulo je 30 ljudi.

2003. godina

11. oktobar, Ukrajina. U skladištu municije u mjestu Artemovsk u istočnom području Donetska došlo je do serije eksplozija, od kojih su polomljeni prozori u okolnim stambenim zgradama, a takođe je bilo neophodno izvršiti evakuaciju nekoliko hiljada stanovnika u tom području.

23. mart, Ekvador. Eksplozija u pomorskoj bazi u Guayaquilu usmrtila je 22 osobe i uništila više od 350 kuća.

23. januar, Peru. Od eksplozije je poginulo sedam pripadnika peruanskih vojnih snaga koji su obavljali inspekciju municije u skladištu baze lociranom nadomak grada Tumbes. Ranjeno je još 15 pripadnika vojnih snaga i 80 civila u bazi.

2002. godina

21. novembar, Ekvador. U dvije eksplozije u skladištu municije poginulo je sedam osoba a ranjeno 274.

30. oktobar, Mozambik. Od eksplozije u skladištu municije u Beiri poginulo je šest, ranjeno 50, i dodatno pogodeno još 900 osoba.

29. januar, Tajland. U eksploziji u skladištu municije u Pak Chongu bilo je 11 žrtava. Stručnjaci su naknadno utvrdili da je uzrok bila municija ostećena u prethodnom incidentu u oktobru 2001. godine.

27. januar, Nigerija. Katastrofalna eksplozija u skladištu municije u centru Lagosa uzrokovala je smrt od preko 1.100 osoba i 5.000 ranjenih. Usljed nesreće raseljeno je

20.000 osoba a uništen je veći dio sjevernog Lagosa. Izvještava se da je uzrok eksplozije bio požar u blizini skladišta, mada mnogi za nesreću okrivljuju zastarjelost većeg dijela municije koja je tu pohranjena. Bivši Ured programa za humanitarno deminiranje Stejt departmenta SAD-a (prethodnik Ureda za uklanjanje i smanjivanje količine oružja) obezbjedio je pomoć nigerijskim vlastima za čišćenje.

11. januar, Indija. U eksploziji u vojnom skladištu municije u Bikaneru poginule su dvije osobe, a ranjeno 12.

2001. godina

25. oktobar, Tajland. U seriji eksplozija u skladištu municije u području Nakhon Ratchasima Pak Chong (Korat) poginulo je 19 pripadnika vojske dok je 90 ranjeno. Do nesreće je došlo tokom prenosa neupotrebljive municije.

16. avgust, Indija. U eksploziji u skladištu municije u Tamil Nadru poginulo je 25 osoba, a ranjeno troje.

8. avgust, Kazahstan. Požar je izazvao eksploziju u skladištu municije udaljenom 30 milja od grada Balkhash. Mada je nekoliko susjednih sela evakuisano nema izvještaja o unesrećenima.

8. juni, Vijetnam. U eksploziji u jednoj vojnoj bazi u centralnom dijelu Vijetnama detonirano je otprilike tri i po tone eksploziva i municije. Četiri osobe su ranjene, a takođe je uništeno oko 100 kuća.

24. maj, Indija. U požaru i eksplozijama navodno izazvanim paljenjem artiljerijskog potisnog gasa uništeni su vojno skladište municije indijske vojske u blizini grada Suratgarh u državi Radžastan. U eksploziji je poginula jedna a ranjeno pet osoba, a kasnije je takođe došlo i do evakuacije oko 3.000 ljudi iz obližnjih sela.

20. maj, Jemen. 14 osoba je poginulo i 50 ranjeno kada je eksplodirala municija u Al-Baydi.

29. april, Indija. Požar u skladištu municije u predgrađu grada Pathankot u državi Pundžab uzrokovao je evakuaciju hiljada stanovnika i uništio više od 500 tona municije.

3. mart, Gvineja. Požar je izazvao seriju eksplozija u skladištu municije u vojnoj bazi u glavnom gradu Conakry i usmrtio 10 ljudi.

2000. godina

28. april, Indija. Požar i eksplozije u skladištu municije u Bharatpuru u državi Radžastan usmrtili su pet i ranile sedam pripadnika vojnih snaga, te izazvale veliku štetu u 20 okolnih sela. U nesreći je uništeno 20 otvorenih i devet zatvorenih skladišta, u kojima se nalazilo oko 12 tona municije, uključujući i rakete.

14. april, Demokratska Republika Kongo. Požar je uzrokovao seriju eksplozija u hangaru korištenom kao skladište municije na aerodromu u Kinšasi. Usmršeno je 101 a ranjeno više od 200 osoba.

1999. godina

9. oktobar, Avganistan. Eksplozija u skladištu municije u Mazar-e-Sharifu, izazvana neadekvatnim rukovanjem, usmrtila je sedam ljudi i ranila dvanaest.

1997. godina

8. juli, Ekvador. Eksplozija u skladištu municije u La Balbina usmrtila je četiri osobe, ranila nekoliko desetina i uništila 1.200 kuća.

19. mart, Avganistan. Procjenjuje se da je u snažnoj eksploziji u skladištu municije u blizini Jalalabada dignuto u zrak 200 tona municije. Eksplozija je usmrtila 30 i ranila oko 200 osoba.

Mart, Albanija. Serija eksplozija u skladištima municije u 15 gradova usmrtila je 59 osoba i ranila još 59. Ovi incidenti su primorali NATO da obezbijedi tim za skladištenje i uklanjanje municije koji je obučio albanske oružane snage da bezbjedno očiste velike količine neeksplozivnog vojnog materijala razasutog u eksplozijama.

1996. godina

15. februar, Avganistan. Eksplozija u skladištu municije nadomak Kabula usmrtila je 60 osoba i ranila više od 125.

1995. godina

16. juli, Brazil. Eksplozija u skladištu municije u blizini grada Boquerio usmrtila je više od 100 ljudi.

Informacije date u ovoj hronologiji su uzete iz:

- *“Major Ammunition Accidents—1917 to 2009” (“Velike nesreće vezane za municiju—1917 do 2009”), sakupio pukovnik George Zabaczewsky, U.S. Army (penzionisan). Pukovnik Zabaczewsky je bivši direktor Programa za istraživanje i razvoj humanitarnog deminiranja američkog Ministarstva odbrane.*
- *“Recent Explosive Events in Ammunition Storage Areas,” (“Nedavni događaji u područjima skladišta municije”) izvještaj o 137 nesreća izdat juna 2007. godine od strane the South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons (<http://www.seesac.org>).*
- *Explosive Capabilities Limited (ecap), “The Threat From Explosive Events in Ammunition Storage Areas.” (“Opasnosti vezane za eksplozivne događaje u skladištima municije”)*